معاونت بهداشت
مرکز مدیریت بیماری‌های واگیر

جمهوری اسلامی ایران
وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی
مرکز روابط عمومی و اطلاع رسانی

شماره ۱۷

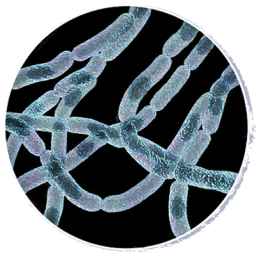
تیر ۱۴۰۴

گزاره‌برگ

بیماری‌های واگیر ایران و جهان

سیاه‌زخم

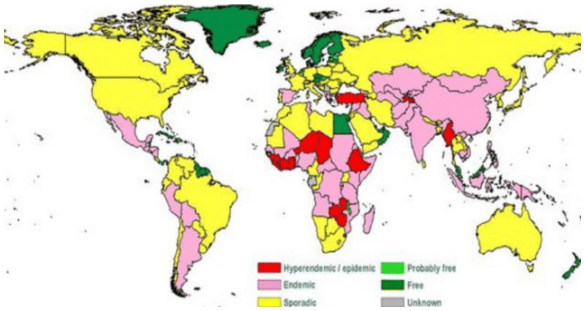

مقدمه

سیاه‌زخم یکی از قدیمی‌ترین بیماری‌های عفونی محسوب می‌شود. این بیماری نه تنها باعث بروز مرگ‌ومیر فراوانی در دام‌ها می‌شود و زمینه را جهت وابستگی‌های اقتصادی و سیاسی، فراهم می‌نماید، بلکه نوع تنفسی و گوارشی حتی با درمان با مرگ‌ومیر بالا همراه است. از طرف دیگر نوع پوستی نیز اگر به موقع تشخیص داده نشوند و تحت درمان مناسب قرار نگیرند موجب مرگ‌ومیر می‌گردد.

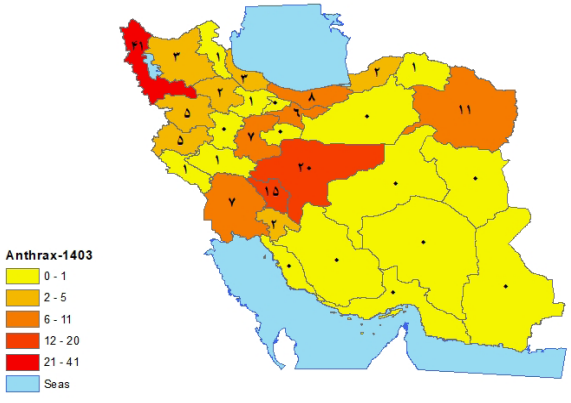
وضعیت سیاه‌زخم در دنیا

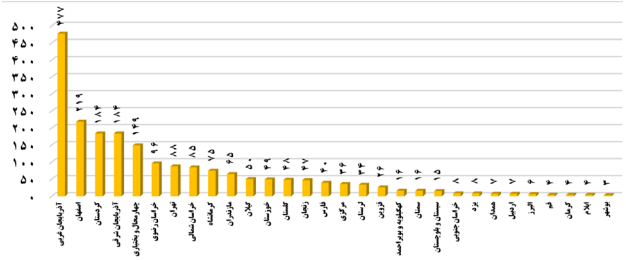
سیاه‌زخم، انتشار جهانی دارد و راه انتقال و موارد آن در کشورهای مختلف، متفاوت است. طبق تخمین سازمان جهانی بهداشت در جهان سالانه بین ۲۰۰۰ تا ۲۰۰۰۰ مورد سیاه‌زخم وجود دارد. تخمین زده می‌شود ۱/۸۳میلیارد نفر در مناطق دنیا در معرض خطرسیاه زخم زندگی می‌کنند. شیوع بیماری در کشورهایی که مردم بیشتر از طریق کشاورزی و دامپروری غیرمکانیزه، امرار معاش می‌کنند، بیش‌تر است اما در موارد دامپروری صنعتی، به مراتب کمتر دیده می‌شود.

بیماری سیاه‌زخم در ایران

بیماری سیاه‌زخم در ایران از سال ۱۳۸۲ تا سال ۱۳۹۰ روند کاهشی داشته به‌طوریکه به یک در میلیون نفر در سال رسیده است و پس از آن روند متغیر داشته است. تعداد ۱۴۲ مورد در سال ۱۴۰۳ در کشور شناسایی و گزارش شده است؛ بیش‌ترین موارد گزارش شده از استان‌های آذربایجان غربی، اصفهان، چهار محال و بختیاری و خراسان رضوی می‌باشد.

تعداد موارد سیاه زخم در کشور در ده سال گذشته به تفکیک استان (۱۴۰۳-۱۳۹۳)

عامل بیماری

عامل این بیماری نوعی باکتری گرم مثبت به نام باسیلوس آنتراسیس می‌باشد. عامل بیماری در آب، هوا و به‌خصوص خاک (منبع بالقوه) وجود دارد.

عواملی که در از بین بردن هاگ این باکتری موثر است:

- دمای ۱۲۰ درجه سانتیگراد، تحت فشار در اتوکلاو به مدت ۱۵ دقیقه
- جوشاندن به مدت ۱۰ دقیقه
- گرمای خشک ۱۴۰ درجه به مدت بیش از ۳ ساعت
- محلول ۱۰ درصد فرمالین در دمای ۴۰ درجه به مدت ۱۵ دقیقه (اما در دمای کمتر مدت زمان بیش‌تری مورد نیاز است.)
- محلول ۵ درصد سود سوزآور

عامل بیماری قادر است که سال‌ها در خاک و فرآورده‌های دامی زنده بماند که این‌خاصیت، عامل مهمی در انتشار بیماری به حساب می‌آید. در خاک بسیاری از مناطق دنیا باسیلوس آنتراسیس وجود دارد.

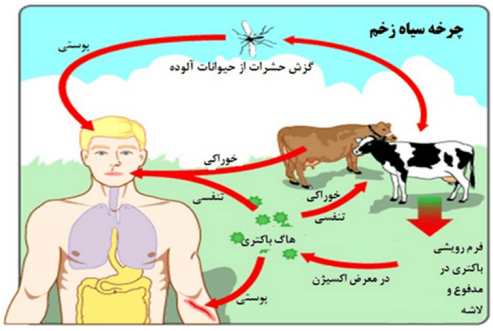
مخزن

مخزن این بیماری، حیوانات (علفخوار اهلی و وحشی) می‌باشند. انسان و گوشتخواران میزبان اتفاقی هستند. پوست‌های خشک و یا عمل‌آورده حیوانات آلوده ممکن است برای سال‌ها هاگ این باکتری را در خود حفظ کرده و به این طریق وسیله‌ای برای انتشار بیماری در سراسر دنیا باشند.

راه انتقال بیماری

سیاه‌زخم معمولاً از انسان به انسان سرایت نمی‌کند.

۱- تماس مستقیم با حیوانات بیمار
۲- تماس با فرآورده‌های حیوانات مثل پوست، مو، پشم و سفید آب
۳- خوردن گوشت و سایر مواد آلوده به باکتری
۴- استنشاق افشانه‌های آلوده به هاگ باکتری
۵- گزش حشرات آلوده

علایم بیماری سیاه‌زخم

بیماری در انسان به اشکال پوستی، تنفسی و گوارشی بروز می‌کند. علایم بیماری سیاه‌زخم بسته به نوع انتقال بیماری متفاوت می‌باشد. تقریبا ۹۵ درصد از موارد بیماری سیاه‌زخم به‌صورت عفونت پوستی و ۵ درصد موارد عفونت به‌صورت تنفسی دیده می‌شود. سیاه‌زخم گوارشی در انسان نادر می‌باشد.

انواع سیاه‌زخم

۱. سیاه‌زخم پوستی
۲. سیاه‌زخم گوارشی
۳. سیاه‌زخم استنشاقی یا تنفسی

پیشگیری

برخی از اقدامات جهت پیشگیری از بروز بیماری:

- آموزش کارکنان صنایعی (نساجی، پشم‌ریسی) که احتمال آلودگی آن‌ها وجود دارد
- واکسیناسیون دام‌ها مطابق برنامه‌های سازمان دامپزشکی
- تمیز کردن مرتب و سایل و تجهیزات و محل کار در صنایع مربوطه
- ضدعفونی کردن کلیه آلودگی‌های ناشی از ترشحات ضایعات جلدی یا ترشحات تنفسی
- معدوم نمودن لاشه حیوانات (آتش زدن لاشه حیوان آلوده و یا دفن کردن عمیق لاشه حیوانات و پوشاندن سطح آن با آهک)
- عاری نمودن وسایل و تجهیزات از هاگ‌ها با استفاده از فرمالدئید؛ هیپوکلرید سدیم (۰/۵درصد) ماده ضدعفونی کننده انتخابی است. پراکسید هیدروژن، استیک اسید و گلوتارآلدهید هم موثر هستند.

بیماری شاربن در دام

شاربن در حیوانات علفخوار اهلی و وحشی (گاو، گوسفند، بز، شتر، آهو، گوزن، اسب و ...) به‌ویژه نشخوارکنندگان، به چهار شکل فوق حاد، حاد، تحت حاد و ندرتاً مزمن در حیوانات حساس دیده می‌شود. به‌طور معمول، دام‌های مبتلا به شکل تلف شده یافت می‌شوند. در روند بیماری‌زائی باکتری، انعقاد خون دچار اختلال می‌شود و در نهایت دام به واسطه شوک ناشی از کاهش فشار خون که به دلیل پارگی مویرگ‌ها ایجاد شده تلف می‌شود. مرگ دام ممکن است در عرض ۲۴ ساعت به وقوع بپیوندد.

راه های انتقال در حیوانات

عامل شاربن در حیوان ممکن است از راه خراش‌های پوستی، راه گوارشی و یا از طریق تنفس وارد بدن شود و بیماریزایی واقع گردد. گرچه در بیش‌تر مواقع طرز ایجاد آلودگی به‌درستی معلوم نیست اما غالبا تصور می‌شود که دام‌ها در نتیجه خوردن غذاها و یا آب‌های آلوده مبتلا می‌شوند و بنابراین بسته به راه ورود میکروب سه نوع شاربن ایجاد می‌شود: شاربن پوستی، شاربن تنفسی و شاربن گوارشی.

معاونت بهداشت
مرکز مدیریت بیماری های واگیر

جهت کسب اطلاعات بیش‌تر از بیماری‌های واگیر در ایران به لینک زیر مراجعه فرمایید:

https://icdc.behdasht.gov.ir